

локальним регулюванням (самими суб'єктами господарювання, власниками їхнього майна), що зумовлено, з одного боку, суспільним значенням сфери господарювання, складністю господарських зв'язків, а з іншого, - необхідністю забезпечення суб'єктам господарювання необхідного для функціонування в умовах динамічних ринкових відносин свободи вибору варіанта оптимальної поведінки, що віддзеркалюється в локальних актах (установчих і внутрішніх документах) і господарських договорах [3, с. 85-86].

Врахувати всі вищезгадані ознаки господарських відносин в одному короткому визначенні важко, тому доцільно взяти до уваги найбільш характерні.

Отже, господарські правовідносини - це врегульовані нормами права суспільні відносини, котрі виникають у сфері господарювання щодо організації та безпосереднього здійснення господарської діяльності, характеризуються особливим суб'єктним складом, поєднанням організаційних і майнових елементів, значним ступенем регулювання як з боку держави, так і суб'єктів цих відносин.

Література

1. Деревянко Б.В. Правове регулювання захисту прав суб'єктів господарювання: Навч. посібник. — Донецьк: Видавничий дім «Кальміус», 2013. — 147 с. Деревянко Б. В. Щодо напрямів розвитку господарсько-правового забезпечення сучасної економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/12819/1/Derevyanko.pdf>

2. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: / О. А. Беляневич, О. М. Вінник, В. С. Щербина [та ін.]; / за заг. ред. Г. Л. Знаменського, В. С. Щербини. — 3-тє вид., переробл. і допов. — К.: Юрінком Інтер, 2012. — 776 с.

3. Правове регулювання господарської діяльності: навч. посіб. [В.В. Мачуський, Л.О. Кожура, Ю.В. Сагайдак та ін.]; за заг. ред. В.В. Мачуського. — К.: КНЕУ, 2015. — 152 с.

УДК 346.3(043.2)

Петухова А., студентка,
Юридичний факультет,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Слободська І.А., ст. викладач

ПОНЯТТЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ДОГОВОРУ

Дослідження господарського договору дає можливість визначити вплив договору у сфері господарювання, осмислити підходи до

визначення поняття «господарський договір», а також розробити сучасні підходи до визначення даного правового явища. На сьогодні важливим питання є доведення права існування господарського договору як самостійної правової категорії, а також усунення колізій та прогалин з метою належного врегулювання застосування господарського договору у сучасних умовах господарської діяльності.

Мета наукового дослідження є аналіз наявних підходів до правового явища господарський договір” у вітчизняній та зарубіжній доктрині.

Основними нормативно-правовими актами, які здійснюють регулювання інституту господарського договору є: Господарський кодекс України [1] (далі — ГК України) та Цивільний кодекс України [4] (далі — ЦК України), Господарський процесуальний кодекс України [3] (далі — ГПК України). Проте дані нормативно-правові акти не розкривають поняття “господарський договір”, що негативно відображається на правозастосовчій діяльності у сфері господарювання.

Вагома частина досліджень щодо проблем договірного регулювання проведена і сформульована у працях вітчизняних та зарубіжних науковців: Александрова М.Г., Алексеева С. С., Беяневич О. А., Бервено С. М., Білоус Ж. А., Брагінського М. Й., Вітрянського В. В., Юффе О. С., Луця В. В., Мілаш В. С., Подоляк С. А., Шершеневич Г. Ф., Халфіна Р. О. та багатьох інших. Договір це універсальний регулятор різноманітних суспільних відносин, а саме: цивільних (цивільний договір), екологічних (екологічно-правовий договір), адміністративних (адміністративний договір), сімейних (шлюбний договір), аграрних, у сфері праці (трудоий договір, колективні договори та угоди), договори в конституційному та фінансовому праві [9, с. 230].

Фундаментальні уявлення про договір було розроблено в Стародавньому Римі. Під поняттям договір (*contractus*) розуміли домовленість (узгоджене вираження волі) двох або більше сторін, спрямована на досягнення певного правового результату, а саме: виникнення, зміну або припинення прав та обов’язків [11, с.146]. Для позначення угод також використовувався вислів *convention*, поняття *actum* (угода). Поняття “договір” не було однорідним і охоплювало такі дві групи: а) контракти — це формальні договори, які визнавалися цивільним правом і забезпечувалися позовним захистом (належало тільки певне, визначене вичерпно коло договорів); б) пакти — це неформальні різні за змістом договори, які не регулювалися нормами права та, не забезпечувалися позовним захистом [14, с.146].

Сучасна юридична наука розглядає договір в господарському обороті: а) як загальноцивільний; б) особливий різновид цивільного договору; в) комплексний правовий інститут, що одночасно утворений нормами цивільного, так і господарського права; г) самостійний правовий інститут [9, с. 233].

Представники цивілістичної концепції заперечують існування господарського договору як самостійного правового явища. Так, В. В. Луць вважає договір цивільно-правовою категорією, при цьому відзначаючи можливість використання самої договірної форми і в інших галузях права, де вона набуває певних специфічних рис [8, с. 103].

Представники господарсько-правової доктрини розглядають господарський договір як самостійну господарську-правову категорію [12, с. 241]. Ведеться дискусія щодо застосування всебічного, найхарактернішого підходу до розуміння господарського договору, який не спотворить правову природу договору. Наприклад, Беляневич О. А. визначає дане правове явище як засноване на згоді сторін і зафіксоване у встановленій законом формі зобов'язанням між суб'єктами господарювання, суб'єктами організаційно-господарських повноважень, негосподарюючими суб'єктами — юридичними особами, змістом якого є взаємні права і обов'язки сторін у галузі господарської діяльності [5, с. 61]. Подоляк С. А. пропонує розглядати господарський договір як засновану на господарській угоді, яка слугує юридичною (правовою) підставою виникнення зобов'язальних правовідносин, за якими визначається юридичний (правовий) характер, соціально-правову систему, спрямовану на досягнення правової мети [13, с. 147]. Бервено С.М. запропонував визначати договір як правомірний правочин взаємоузгодженої волі двох або більше сторін, спрямованої на виникнення, зміну чи припинення цивільних прав та обов'язків у формі зобов'язального правовідношення та на врегулювання відносин між цими сторонами шляхом закріплення цих прав та обов'язків у визначеній законом формі [6, с. 13].

Розуміння господарського договору ускладнюється неоднозначністю законодавця щодо вибору єдиного підходу для правового регулювання даного договору. Ця теза підтверджується тим, що на законодавчому рівні положення про господарський договір розкриваються через юридичний факт, на підставі якого виникають господарсько-договірні зобов'язання (ст. 174 ГК України), у другому випадку, відбувається ототожнення з господарським зобов'язанням (ст. 173 та ст. 179 ГК України). Проблема вибору єдиного підходу щодо розуміння господарського договору ускладнюється тим, що договір не обмежується однією якістю та з теоретичної точки зору може розглядатися у різних ракурсах [10, с. 26].

Визначення правового поняття господарського договору можна здійснити за допомогою надання даному правовому явищу ознак, а саме: а) особливий суб'єктний склад - укладаються за участю суб'єктів господарювання (стаття 55 ГК України). Можуть укладатися і за участю інших учасників господарських відносин; б) забезпечує господарську діяльність учасників договірних відносин; в) поєднання майнових та організаційних елементів; г) обмеження свободи договору з метою

захисту інтересів споживачів, економічної конкуренції, національного товаровиробника тощо [12, с. 171]. Вони є основними для визначення та розмежування від інших видів договорів, які застосовуються в інших сферах суспільства. Всі інші особливості, які будуть виникати в процесі розвитку людства, будуть засновані саме на цих першочергових характеристиках.

Зарубіжним прикладом розуміння господарського договору може слугувати правове регулювання у Німеччині, Латвії та інші країни. У Німеччині діє Німецьке торгове уложення або як його ще називають Німецький торговий (комерційний) кодекс. Саме у четвертій книзі даного нормативно-правового акту «Торгові угоди» регулює загальні вимоги щодо угод та окремі види торгових договорів (купівля-продаж, комісійні угоди, експедиційні, складські, перевезення та інші), але він не містить правого визначення поняття договору. Його легальне тлумачення виводиться зі змісту параграфа 305 Німецького цивільного кодексу, згідно з яким для виникнення чи зміни зобов'язання необхідний договір між учасниками, якщо законом не передбачено іншого. У німецькій доктрині розглядаються різні тлумачення договору: як узгоджене між партнерами регулювання правових відносин, як двостороння угода, за якої щонайменше два узгоджених волевиявлення спрямовуються на досягнення правового результату, як досягнуте двома чи більше особами погодження волей про досягнення правового результату [7, с. 373].

Правове регулювання договору у Латвійській Республіці здійснюється цивільним законодавством. У ст. 1401 Цивільного кодексу Латвійської Республіки зазначено, що зобов'язальним право є таке право, на основі якого одна сторона (боржник) зобов'язана на користь іншої сторони (кредитора) здійснити певну дію, яка має майнову цінність, виникає або з правової угоди (дія щодо встановлення, зміни або припинення правового відношення), або внаслідок порушення, або на підставі закону [3].

Господарський договір є правовим регулятором господарського життя суспільства і держави, опосередковує зв'язки між суб'єктами господарювання та іншими учасниками господарських відносин. За допомогою даного правового явища та інституту здійснюється правове оформлення господарського обороту суб'єктів господарювання.

Враховуючи вищенаведене, можна зробити висновок, що господарський договір – це домовленість двох- або більше сторін у результаті узгодження волі, які володіють правовим статусом суб'єкта господарювання, з метою здійснення господарської діяльності.

Література

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 18, №19-20, №21-22. - ст.144.
2. Господарський процесуальний кодекс України від 06 листопада 1991 року // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 6.- ст.56.

3. Гражданский кодекс Латвийской республики [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1260168&subID=100123791,100123796,100124893#text>
4. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України.- 2003. - № 40-44. - ст.356.
5. Беяневич О. А. Господарське договірне право України (теоретичні аспекти). – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 592 с.
6. Бервено С. М. Проблеми договірного права України: монографія / С. М. Бервено. – К.: Юрінком Інтер, 2006. - 392 с
7. Жилянський А. Введение в немецкое право / А. Жилянский, А. Рерихт. - М.: Спарк, 2001. - 767 с.
8. Луць В.В. Контракты у підприємницькій діяльності: навч. посіб. – 2-е вид., перероб. і допов. / В. В. Луць. - К.: Юрінком Інтер, 2008. – 576 с.
9. Мілаш В. С. Господарський договір у сучасних умовах // Договір як універсальна правова конструкція: Монографія. - Х.: Право, 2012. - 426 с.
10. Мілаш В. С. Перспективи модернізації договірних правовідносин у сфері господарювання: монографія / В. С. Мілаш; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Х.: ХНУМГ, 2014. – 227 с.
11. Основи римського приватного права: Підручник / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, М. В. Домашенко та ін.; За заг. ред. В. І. Борисової та Л. М. Баранової. — Х.: Право, 2008. — 224 с
12. Підприємницьке право в схемах: загальна частина: Навч. посіб. / За заг. ред. С.І. Бевз / Бевз С.І. - К.: ПП “Фірма "Гранма””, 2012. - 292 с.
13. Подоляк С. А. Господарський договір та його юридичні конструкції – недійсність, нікчемність, неукладеність – в сучасних умовах / С. А. Подоляк // Часопис Київського університету права. – 2009. – № 3. – С. 146-150.
14. Римское частное право / Под ред. И. Б. Новицкого и И. С. Перетерского. – М.: Юрид. изд-во М-ва юстиции СССР, 1948. - 511 с.

УДК 346.2(043.2)

Прокоф’сва М. Ю., студентка,
Юридичний факультет,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Загрішева Н.В., к.ю.н., доцент

ПРАВОВИЙ СТАТУС ПІДПРИЄМСТВА ЯК СУБ’ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Домінуюче місце серед суб’єктів господарського права належить такому суб’єктові, як підприємство. Це зумовлено особливими економічними і соціальними функціями підприємства в економічній системі, а саме функціями товаровиробника, який задовольняє суспільні потреби у продукції, роботах та послугах. Тому законодавчий інститут підприємства або господарюючого суб’єкта є центральною частиною